

U S N E S E N Í

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Marie Turkové a JUDr. Jaroslava Vlašína v právní věci žalobce: **JUDr. Z. A.**, proti žalované: **Okresní správa sociálního zabezpečení Praha – západ**, se sídlem Sokolovská 855/225, Praha 9, v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 30. 10. 2008, č. j. 22009/220-9010-27.10.2008/396/08/IZ-nám., vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 12 Cad 29/2008, o námitce podjatosti vznesené žalobcem proti soudcům Městského soudu v Praze,

t a k t o :

Soudci Městského soudu v Praze JUDr. Miroslava Hrehorová, Mgr. Jiří Tichý a Mgr. Dana Černovská **nejsou vyloučeni** z projednávání a rozhodování věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 12 Cad 29/2008.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobou podanou u Městského soudu v Praze se žalobce domáhal zrušení rozhodnutí žalované ze dne 30. 10. 2008, č. j. 22009/220-9010-27.10.2008/396/08/IZ-nám. Tímto rozhodnutím žalovaná zamítla námitky žalobce proti rozhodnutí žalované ze dne 22. 7. 2008, č. j. 22009/220-9010-17.7.2008/396/08/IZ-odklad, jímž nebyl povolen odklad „výkonu rozhodnutí zahájeného výzvou č. j. 22009/220/9010-16.6.2008/396/08/DŠ ze dne 16. 6. 2008 k vymožení vykonatelného nedoplatku“.

Podáním ze dne 6. 4. 2009 (doplněném k výzvě Městského soudu v Praze podáním ze dne 25. 5. 2009) žalobce vznesl „námitku podjatosti soudu“. K svému podání přiložil kopii trestního oznámení a uvedl, že požádal nejvyšší státní zástupkyni o prošetření podezření ze spáchání trestného činu zpronevěry mimo jiné proti „podezřelým soudcům“ Městského soudu v Praze. Poukázal na to, že judikatura sice vychází z toho že lze namítat podjatost jen jednotlivých soudců, ale čl. 36 Listiny základních práv a svobod právo na nezávislý a nestranný soud neomezuje jen ve vztahu k jednotlivým soudcům. Podezření ze spáchání trestného činu zpronevěry odvíjí žalobce od toho, že Městský soud v Praze neplnil svou dohlédací povinnost na výkon činnosti správce konkursní podstaty, čímž měla být zmařena výplata odměny žalobci ve výši 8 314 720 Kč. Žalobce dále uvedl, že do doby vyšetření případu „není na jisto postavo, jak a kdo se o [jemu] náležící peníze podělil“. Nestrannost a nezávislost Městského soudu v Praze jako celku je tak ve všech řízeních, jichž je žalobce účasten, objektivně zpochybněna.

K námitce podjatosti se vyjádřili soudci Městského soudu v Praze JUDr. Miroslava Hrehorová, Mgr. Jiří Tichý a Mgr. Dana Černovská. Shodně konstatovali, že nemají poměr k věci ani k účastníkům řízení a že na výsledku řízení nemají zájem.

Následně věc byla v souladu s § 8 odst. 5 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), postoupena Nejvyššímu správnímu soudu k rozhodnutí. Pro řízení o námitce podjatosti jí byla přidělena sp. zn. Nao 45/2009.

Podle § 8 odst. 1 s. ř. s. soudci jsou vyloučeni z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jejich poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je dán důvod pochybovat o jejich nepodjatosti. Vyloučení jsou též soudci, kteří se podíleli na projednávání nebo rozhodování věci u správního orgánu nebo v předchozím soudním řízení. Důvodem k vyloučení soudce nejsou okolnosti, které spočívají v postupu soudce v řízení o projednávání věci nebo v jeho rozhodování v jiných věcech.

Podle § 8 odst. 3 téhož zákona soudce, který zjistí důvod své podjatosti, oznámí takovou skutečnost předsedovi soudu a v řízení zatím může provést jen takové úkony, které nesnesou odkladu. Předseda soudu na jeho místo určí podle rozvrhu práce jiného soudce nebo jiný senát. Má-li předseda soudu za to, že není dán důvod podjatosti soudce, nebo týká-li se věc předsedy soudu, rozhodne o vyloučení Nejvyšší správní soud usnesením, a jde-li o soudce, Nejvyššího správního soudu, jiný jeho senát.

Podle § 8 odst. 5 s. ř. s. účastník nebo osoba zúčastněná na řízení může namítnout podjatost soudce, soudní osoby, tlumočnicka nebo znalce. Námitku musí uplatnit do jednoho týdne ode dne, kdy se o podjatosti dozvěděl; zjistí-li důvod podjatosti při jednání, musí ji uplatnit při tomto jednání. K později uplatněným námitkám se nepřihlíží. Námitka musí být zdůvodněna a musí být uvedeny konkrétní skutečnosti, z nichž je dovozována.

Vzhledem k tomu, že spis Městského soudu v Praze neobsahuje doklad o tom, že by byl žalobce řádně poučen o svém procesním právu namítat podjatost soudce a o lhůtě, v níž tak lze učinit (srov. § 36 odst. 1 s. ř. s.), musel se Nejvyšší správní soud zabývat vznesenou námitkou podjatosti meritorně, byť byla podána až více než měsíc poté, kdy se žalobce o skutečnosti, v níž spatřuje podjatost soudců, dozvěděl (tj. od sepisu trestního oznámení), a proto by ji jinak bylo třeba odmítnout jako opožděně podanou.

Integrální součástí práva na spravedlivý proces tak, jak je vymezeno v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a v čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, je garance toho, aby ve věci rozhodoval nezávislý a nestranný soudce. Nestrannost a nezájatost soudce je jedním z hlavních předpokladů spravedlivého rozhodování a jednou z hlavních premis důvěry občanů a jiných subjektů v právo a právní stát (čl. 1 odst. 1 Ústavy ČR). Nestrannost soudce je především subjektivní kategorií, vyjadřující vnitřní psychický vztah soudce k projednávané věci v širším smyslu (zahrnuje vztah k předmětu řízení, účastníkům řízení, jejich zástupcům), o nichž je schopen relativně přesně referovat toliko soudce sám. Pouze takto úzce pojímaná kategorie nestrannosti soudce by však v praxi stěží nalezla uplatnění vzhledem k obtížné objektivní přezkoumatelnosti vnitřního rozpoložení soudce. Kategorii nestrannosti je proto třeba vnímat širě, tedy i v rovině objektivní. Za objektivní ovšem nelze považovat to, jak se nestrannost soudce pouze subjektivně jeví vnějšmu pozorovateli (účastníkovi řízení), nýbrž to, zda reálně neexistují okolnosti, které by mohly objektivně vést k legitimním pochybnostem o tom, že soudce má k věci určitý, nikoliv nezájatý vztah. Vyloučení soudce z projednávání a rozhodování věci má být založeno nikoliv na skutečně prokázané podjatosti, ale již tehdy, jestliže lze mít pochybnost o jeho nepodjatosti. Subjektivní hledisko účastníků řízení o podjatosti může být podnětem k jejímu zkoumání; rozhodování o této otázce se však musí dít výlučně na základě hlediska objektivního (shodně též nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 370/04).

Nejvyšší správní soud neshledal důvod pro vyloučení jmenovaných soudců.

V první řadě se Nejvyšší správní soud neztotožňuje s názorem žalobce, že v souladu s čl. 36 Listiny základních práv a svobod může namítat podjatost celého soudu jako instituce. Z již citovaného § 8 odst. 5 věty první s. ř. s. plyne, že žalobce může namítnout podjatost jednotlivého soudce, resp. jednotlivých soudců (a dále též soudní osoby, tlumočníka nebo znalce), tedy nikoli soudu jako instituce. Jedná se o racionální legislativní řešení, neboť o podjatosti jakožto zvláštním vnitřním psychickém poměru lze uvažovat toliko ve spojitosti s člověkem jakožto bytostí schopnou duševních dějů a reflexe okolních skutečností, nikoli v souvislosti s institucí k těmto procesům ze své podstaty naprosto nezpůsobilou.

Proto Nejvyšší správní soud vyložil podanou námitku podjatosti tak, že se týká těch soudců Městského soudu v Praze, kteří mají žalobcovu věc v souladu s rozvrhem práce projednat a rozhodnout, tedy že se týká soudců shora jmenovaných.

Za poměr k věci se považuje přímý zájem soudce na projednávané věci, zejména zájem na jejím výsledku. Vyloučen by byl také soudce, který by získal o věci poznatky jiným způsobem než dokazováním při jednání. Pochybnosti o nepodjatosti soudce pro jeho poměr k účastníkům či jejich zástupcům – kromě vztahů příbuzenských a obdobných vztahů – mohou vzniknout i tehdy, je-li soudcův vztah k účastníkům, případně zástupcům, přátelský či naopak zjevně nepřátelský. V projednávané věci však žádný z těchto důvodů nebyl zjištěn. Jmenovaní soudci se rovněž nepodíleli na projednávání nebo rozhodování věci u žalovaného správního orgánu ani v předchozím soudním řízení.

Z návrhu na vyloučení soudců Městského soudu v Praze, podaného žalobcem, výslovně vyplývá, že námitku podjatosti odůvodňuje tím, že podal trestní oznámení pro podezření ze spáchání trestného činu zpronevěry, jehož se mimo jiné měli dopustit „*podezřelí soudci*“ Městského soudu v Praze, a to tím, že Městský soud v Praze neplnil svou dohlédací povinnost na výkon činnosti správce konkursní podstaty.

Otázku, zda trestní oznámení na soudce může samo o sobě založit objektivní pochybnost o nepodjatosti soudce, již zdejší soud řešil v usnesení ze dne 14. 7. 2009, č. j. Nao 36/2009 – 49 (www.nssoud.cz), a zodpověděl ji záporně.

Z vyjádření jmenovaných soudců městského soudu k podané námitce podjatosti ani z obsahu spisu městského soudu nevyplývá, že by podáním trestního oznámení získali poměr k věci, účastníkům řízení či jejich zástupcům, který by je vylučoval z dalšího rozhodování. Jinými slovy, nelze dovodit, že by podání trestního oznámení založilo jejich negativní vztah k žalobci, který by ovlivnil další rozhodování těchto soudců. V tomto směru lze obecně konstatovat, že soudce ve výkonu své veřejné funkce musí být připraven na konfrontaci s byť i nedůvodnou a nepodloženou kritikou a na nikoliv přátelské jednání účastníků, aniž by jej tyto skutečnosti automaticky vyloučily z projednání a rozhodování věci. Lze připustit vznik situací, kdy budou namítané důvody podjatosti natolik silné, že odůvodní vyloučení soudce z projednávání a rozhodování věci, byť se on sám podjatý nebude cítit. Taková situace však může nastat zcela výjimečně. Obecně by se mělo vyloučení soudce z projednání a rozhodování věci spojit i s důvody subjektivními, tedy s poměrem soudce k věci, účastníkům či jejich zástupcům, který mu znemožňuje objektivně a nestranně rozhodnout. Opačný přístup by mohl velmi snadno vyústit v možnost účastníků ovlivňovat složení ve věci rozhodujícího senátu např. podáváním byť i zcela zjevně nedůvodných trestních oznámení, která by pak automaticky vedla k vyloučení soudce.

Pochybnosti o nepodjatosti soudce pro jeho poměr k účastníkům či jejich zástupcům mohou vzniknout kromě vztahů příbuzenských a obdobných typicky tehdy, je-li soudcův vztah k účastníkům, resp. jejich zástupcům, přátelský či naopak zjevně nepřátelský. Podání trestního oznámení na soudce účastníkem pro jeho rozhodovací činnost jistě může za určitých okolností v soudci vyvolat nepřátelský postoj vůči tomuto účastníku. Na druhé straně lze jen těžko uzavřít, že tato skutečnost vždy a automaticky vyvolá negativní vztah soudce k účastníku řízení. V tomto směru se však posouzení jednotlivých případů vzpírá zobecnění a vždy se bude odvíjet od vážení různých skutečností, pojících se s konkrétní věcí.

V nyní posuzované věci není zřejmé a z obsahu spisu nikterak nevyplývá, že by jmenovaní soudci městského soudu v souvislosti s podáním trestního oznámení bez dalšího mohli získat negativní vztah k žalobci, který by je vylučoval z dalšího rozhodování.

Ostatně nelze přehlédnout ani to, že v trestním oznámení, na něž poukazuje žalobce v námitce podjatosti, je spatřováno pochybení Městského soudu v Praze při dohlédací činnosti na průběh konkursu, tedy v agendě, jež není náplní správního soudnictví a podle rozvrhu práce ani nepřínáleží u Městského soudu v Praze senátům či samosoudcům specializovaným ve smyslu § 31 s. ř. s. na věci správního soudnictví. Je tedy krajně nepravděpodobné, že by se případné vyšetřování mohlo jakkoli dotknout soudců rozhodujících věc vedenou u jmenovaného soudu pod sp. zn. 12 Cad 29/2008.

Nejvyšší správní soud proto uzavřel, že JUDr. Miroslava Hrehorová, Mgr. Jiří Tichý a Mgr. Dana Černovská nejsou vyloučeni z projednání a rozhodování věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 12 Cad 29/2008.

P o u č e n í : Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 5. srpna 2009

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu